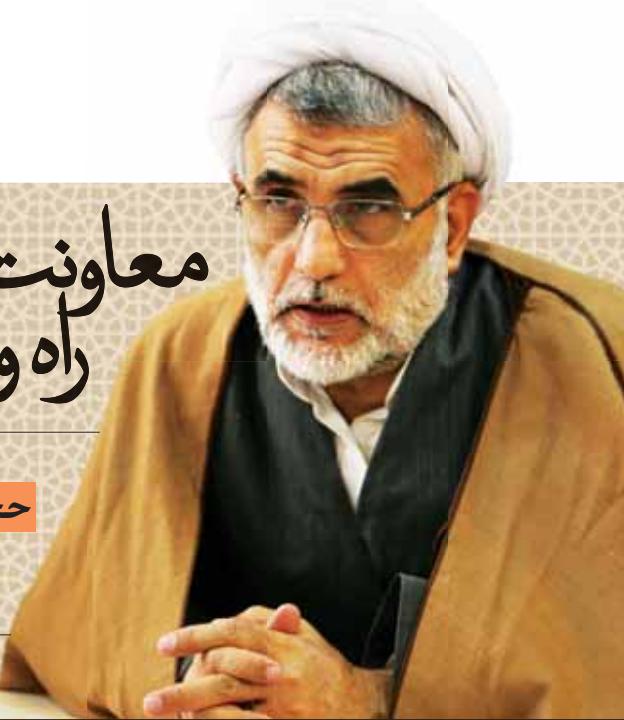

معاونت قرآن و عترت؛ راه و موانع پیش رو

در گفت و گو با

**حجت‌الاسلام محمد رضا حشمتی
معاون قرآنی وزارت فرهنگ و
ارشاد اسلامی مطرح شد**

رمضانعلی ابراهیم‌زاده گرجی
یونس باقری

اشارة

حجت‌الاسلام محمد رضا حشمتی، «معاون قرآن و عترت» وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، متولد مشهد است. او با ۵۵ سال سن در دانشگاه شیراز در رشته آمار درس خوانده است و پس از پیروزی انقلاب اسلامی، به خیل حوزویان در قم پیوست. از سال ۱۳۶۰ و همزمان با تحصیل در حوزه، در جهاد سازندگی استان فارس و کردستان و در مدیریت‌های سازمان تبلیغات اسلامی به کار اجرایی پرداخت. سرانجام در سال ۱۳۷۵ به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی پیوست. ایشان کار پژوهشی هم می‌کند و کار امامت مسجدی را در تهران، کاری «بسیار بزرگ» می‌داند.

با حشمتی دربارهٔ ظایف و عملکرد معاونت قرآن و عترت مسائل پیش روی آموزش و ترویج فرهنگ قرآنی در جامعه گفت و گو کردیم که حاصل آن در ادامه آمده است.

● **نخست بفرمایید معاونت قرآن و عترت وزارت ارشاد را با چه مختصاتی باید بشناسیم؟**

در سال ۱۳۹۰، ایجاد معاونت قرآن و عترت با پنج اداره کل از سوی هیئت دولت تصویب شد. تا قبل از این مصوبه حدود ۱۰ سال، این اداره با عنوان «مرکز ترویج و تبلیغ فعالیت‌های قرآنی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی» شناخته می‌شد که مدتی زیر نظر وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی بود و بعد از آن، جزو زیرمجموعهٔ معاون فرهنگی وزیر قرار داشت. این معاونت طبق سرفصلی، بودجه

خود را از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی می‌گیرد. یکی از عمده‌ترین کارهای این معاونت برگزاری «نمایشگاه بین‌المللی قرآن» است که هر سال در ماه مبارک رمضان در تهران برگزار می‌شود. بعد از تصویب معاونت، جشنواره‌های دیگری با موضوع قرآنی و فعالیت‌های آموزشی برای اقشار گوناگون، از جمله تأسیس مؤسسات قرآنی نیز در زمرة فعالیت‌های مهم قرار گرفت. در حوزه حفظ، آموزش مفاهیم و چاپ و نشر قرآن و آثار قرآنی و حمایت از مؤسسات قرآنی هم فعالیم.

با آمدن بنده به این معاونت، فعالیت‌های هنری قرآنی (محصولات قرآنی)، مانند تهییه فیلم سینمایی، اجرای نمایش‌نامه و تهییه متن‌های نمایشی و پرداختن به خوش‌نویسی در برنامه کاری قرار گرفت.

در بخش مفاهیم قرآنی در صدد تقویت تفسیر قرآنی هستیم. آموزش موردنظر ما غیر از آموزشی است که در آموزش‌پیورش دنبال می‌شود و اینجا ترتیب مربیان قرآنی را در دستور کار داریم.

از طرف «شورای انقلاب فرهنگی» هم اعتباری در اختیار ما قرار می‌گیرد، ذیل کمیسیون تبلیغ و ترویج وزارت آموزش‌پیورش عهده‌دار کمیسیون آموزش است و حوزه علمیه و وزارت علوم، تحقیقات و فتاوری هم کارهای پژوهشی قرآنی را نجام می‌دهد.

● **هنگام تغییرات اداری، کسانی که در آن حوزه کار یا عملکرد آن را صد می‌کنند، انتظار ابتدایی‌شان این است که با تغییر، تحول مثبت و سازنده در رویکردها، جهت‌گیری‌ها و عملکردها**

به وجود آید. آیا می‌توان چنین انتظاری را از این تغییر در معاونت قرآن و عترت داشت؛ جایی که جناب عالی مسئولیت آن را به عهده دارد؟

دیگران این تغییرات را به وجود آورند. اگر ما بودیم شاید این تغییرات را نمی‌دادیم. کسانی که چنین کردند، شاید فکر می‌کردند که اگر جایگاه اداری و سطح سازمانی را ارتقا بدھند، به قرآن خدمت کرده‌اند. البته اینکه آیا چنین تغییرات سازمانی، سبب گسترش فرهنگی قرآنی می‌شود یا نمی‌شود قابل بحث و بررسی است. اصل کار در درون دولت پسندیده است ولی اینکه مادیران اجرابی تا چه قدر می‌توانیم آن منویات را اجرا کنیم و تا چقدر بدان مقررات پایبندیم، برای قضایت زود است؛ بهویژه که بندۀ حدود دو سال است که در این سمت قرار گرفته‌ام.

برخی فکر می‌کردند که اگر کشور دارای وزارت قرآن بشود، مشکلات مربوط به فرهنگ قرآنی حل می‌شوند و حتی پیشنهاد سکلگیری وزارت قرآن را هم داده بودند که در نهایت به ایجاد معاونت در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بسندۀ شد.

لذا این بحث مطرح است که آیا ارتقای سطح سازمانی حتی در حد وزارت‌خانه می‌تواند مشکلات را حل کند. بمنظر ما گرچه ایده‌ها، برنامه‌ها و حرفه‌ای داریم - تنها ارتقای سطح سازمانی پاسخ‌گوی نیازها را فرع مشکلات نیست. باید در تمام بخش‌ها از مجلس و دولت گرفته تا سازمان‌های گوناگون این جایگاه ارتفا بیابد. به این معنی که در همه‌جا و همه کس باید به درک چنین نیازی برسند.

● می‌دانیم که در کشور چندین نهاد و سازمان دولتی و نزدیک به دولت در زمینه‌های مختلف قرآنی فعالیت می‌کنند. سازمان تبلیغات اسلامی، سازمان اوقاف و امور خیریه، حوزه‌های علمیه، وزارت آموزش و پرورش و وزارت علوم، تحقیقات، و فتاوی از این جمله‌اند. فعالیت‌های مردمی نیز کم نیستند. وظیفة معاونت تحت امر جناب عالی نیز برنامه‌ریزی، نظارت و هدف‌گذاری برای تمام این فعالیت‌هاست. آیا خودتان انتظار دارید که از پس این وظیفه برآید؟

● منشأ این تحول شورای عالی انقلاب فرهنگی است که تصمیم گرفت که جایگاه سازمانی قرآن و عترت ارتقا یابد و دولت هم تصویب کرد. تصمیم‌گیرندگان و قانون‌گذاران فکر می‌کردند که اگر ما جایگاه مناسب در دولت داشته باشیم، دولت موظف می‌شود به این موضوع مهم توجه کند. زیرا وزارت‌خانه‌های آموزش و پرورش، علوم، تحقیقات و فناوری و فرهنگ و ارشاد اسلامی که سه وزارت‌خانه مهم فرهنگی در دولت به حساب می‌آیند، باید در سطح مناسب هم فعالیت قرآنی داشته باشند. این تحول در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی کار پسندیده‌ای بوده است؛ زیرا دستگاه‌های موازی در کارها یکدیگر را خنثی می‌کردند و اکنون معاونت قرآن و عترت بنایه مأموریت خود باید بر تمام فعالیت‌ها اشراف داشته باشد؛ باید گزارش‌ها را دریافت و ارزیابی کند. اینکه ما چقدر

در این کار موفق هستیم، بحث دیگری است ولی نفس کار ضرورت داشت.
از روز اولی که بندۀ آمدم، سعی کردم بدنۀ وزارت‌خانه خودمان را با این وظیفه همراه کنم؛ زیرا این بندۀ با داشتن حوزه‌های سینمایی، هنری و فرهنگی اهمیت خاصی دارد. حوزه‌های مزبور امکاناتی دارند که می‌توانند بخشی از آن‌ها را به سمت فعالیت‌های قرآنی سوق دهند. مقدمات همراه کردن وزارت‌خانه‌های دیگر را نیز فراهم کرده‌ایم. بندۀ به عنوان کارشناس می‌گوییم ما در این مورد که چرا فعالیت‌های قرآنی در کشور گسترش نمی‌یابند و فرهنگ قرآنی در کشور حاکم نیست، مطالعه نکرده‌ایم. لذا بسندۀ کردن به ارتقای جایگاه سازمانی نمی‌تواند رفع نیازها باشد بلکه حلقه‌های مفقودهای هم وجود دارند که باید به آن‌ها توجه شود تا نقش معاونت که دارای حاکمیت دولتی است، برای ارزیابی و جهت‌دهی کامل شود.

● تا قبیل از تصویب معاونت قرآن و عترت این نقش در وزارت ارشاد متمرکز نبود؟

● خیر. ما در رده سازمان تبلیغات اسلامی بودیم.
● در حقیقت می‌فرمایید که معاونت شما در صدد آسیب‌شناسی فعالیت‌های قرآنی در کشور است. بفرمایید در این زمینه چه کرده‌اید یا چه برنامه‌ای دارید؟

● محققانی هستند که کارهایی انجام داده‌اند و من تحقیقات آنان را خوانده‌ام. البته برنامۀ سازمانی هم داریم که باید تحقیقاتی انجام شوند. بهویژه که جزو وظایف ما، در کمیسیون تحقیقات و ترویج قرآنی است. ۱۸ نهاد در این کمیسیون عضویت دارند و ما باید این کار را انجام بدیم. پس از آنکه حاصل این تحقیقات نهایی شد، می‌توان روشن تر موضوع را دید و درباره آن صحبت کرد.

● زمان بندی هم کرده‌اید. پس کی حداقل به نتایج اولیه دست می‌یابید؟

● گزارش اول را که از دستگاه‌ها بگیریم، ساتوجه به شاخص‌ها، اعتبارسنجی می‌شوند. خودمان روى شاخص‌ها تا حدی کار کرده‌ایم؛ زیرا شاخص‌ها روش‌نیبودند. می‌توانم بگوییم ما داریم کار حاکمیتی انجام می‌دهیم.

● با توجه به گزینه‌های مختلفی که در دولت کنونی برای معاونت قرآن و عترت مطرح بودند، چه طور شد حضرت عالی انتخاب شدید؟

● کس دیگری هم می‌آمد، کمکش می‌کردیم اما بد نیست بدایید به حوزه‌هایی مثل این حوزه باید تا حدی نگاه راهبردی هم داشت. در این حوزه هشت صنف فعالیت دارند و در این صنف‌ها افرادی کار می‌کنند که کارکشته‌اند. اگر یک نفر از یک صنف انتخاب می‌شود، شاید حرف و حدیث‌هایی بوجود می‌آمد. به علاوه یک قاری خوب شأن والایی دارد و لی کسی که در معاونت قرآن و عترت قرار می‌گیرد حتماً باید مدیر باشد. باید نگاه راهبردی داشته باشد و در میان هشت صنف نیز از جامعیت برخوردار باشد. با این ویژگی‌ها، تعداد افراد

برخی فکر می‌کرند که اگر کشور دارای وزارت قرآن و عترت باشد، مشکلات مربوط به فرهنگ قرآنی حل می‌شوند و حتی شکلگیری وزارت را هم داده بودند. اگر راهبردی را در نهایت به ایجاد معاونت در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بسندۀ شد

نچاریم نیروهای کارامد بین رشته‌های تربیت کنیم. حتی مدیر یک مؤسسهٔ قرآنی هم باید از ویژگی مدیریت برخوردار باشد. صرف اینکه قاری قرآن باشد، خیلی در کارش موفق نیست. ما این مشکل را داشتیم. لذا برای رفع معضلات ۲۵ نفر را جذب کردیم که حداقل در حوزهٔ مدیریت آدمهای باسابقه‌ای هستند. ضمن اینکه در حوزهٔ کار وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، مشهور به تدبیان و دست‌کم اطلاعات اولیه مربوط به قرآن را دارند. امیدوارم که با این جمع بتوانیم به اهدافمان نزدیک شویم اما کل نیروهای معاونت ۶۷ نفرند. مدیران منتخب خیلی می‌توانند در برنامهریزی و اجرا کمک کنند. شورای برنامه‌ریزی را هم سامان داده‌ایم که کمک حال خوبی می‌تواند باشد. از میان نخبگان و خبرگان قرآنی، مشاوران قرآنی را سازماندهی کرده‌اند.

تمام کسانی که برای همین پست معاونت قرآن و عترت نامزد بوده‌اند، در شورا حضور دارند. به زودی مانجمن خادمان قرآن کریم را تأسیس می‌کنیم. خادمان قرآن کریم برجسته‌ترین افسرداد این زمینه‌اند که هر سال از رئیس جمهوری لوح خادمی دریافت می‌کنند.

● شنیده‌ام که از خادمان قرآن ۱۵۰ نفر را دعوت کرده‌اید تا در نشست مشهد حاضر شوند.

● جمیعاً ۲۰۰ نفرند که چند نفرشان فوت کرده‌اند.

● برخی از دوستانی که برای تأسیس انجمن خادمان قرآن دعوت کرده‌اید که به مشهد بیایند، گله داشتند که با آنان هیچ مشورتی نشده است. فقط دعوت‌نامه‌ای را دریافت کرده‌اند. می‌گویند نمی‌دانیم در مشهد می‌خواهد چه اتفاقی بیفتد.

● ما برای اساس‌نامه با تعدادی مشourt کرده‌ایم. نمی‌شد که تمام ۱۵۰ نفر را در یک جا جمع کنیم اما راست می‌گویند که در جریان کار نبوده‌اند. ما برنامه‌ریزی را با تعدادی از دوستان و خادمان قرآن انجام داده‌ایم. این اساس‌نامه پیشنهادی است و به همه‌شان این اساس‌نامه پیشنهادی را مدهیم. موضوع گردهمایی نیز تأسیس انجمن خادمان قرآن است.

● انجمن خادمان قرآن چه کاری می‌تواند انجام بدهد که برای مثال جمعیت قرآنی، سازمان تبلیغات اسلامی، معاونت قرآن و عترت یا شورای عالی قرآن نمی‌توانند؟

● به جز جمعیت قرآنی، بقیه دولتی‌اند. ما باید سعی کنیم کارهایی را که سازمان‌های دیگر می‌توانند انجام دهند، واگذار کنیم. انجمن خادمان قرآن پس از تشکیل، ردهٔ مشورتی قابل توجهی پیدا خواهد کرد. ما از انجمن تعبیر مجلس قرانی داریم. ما هشت صنف تخصصی را در این انجمن سازمان می‌دهیم و اداره انجمن نیز با خودشان خواهد بود. وظیفه ما فقط تأسیس است.

● یعنی تشکل‌های مردم نهاد (N.G.O) تشکیل می‌شوند؟

● بله، انجمن‌ها مردم نهادند و ما نقش حمایتی داریم. ما برای مؤسسات قرآنی تشکلی داریم که به مسائل آنان

نامزد این سمت کاهش یافته. بنده هم طرف مشورت وزیر (آقای جنتی) برای انتخاب فردی برای این پست بودم. زیرا بنده قرار بود در پست دیگری در دولت مشغول شوم، با نامزدهای مختلف رو در رو صحبت کردیم اما شرایط مورد نظر در یک فرد جمع نمی‌شد. انتخاب‌های گذشته هم نشان می‌داد که صرف قاری ممتاز بودن، یا مفسر شاخص بودن نمی‌تواند مؤید مدیریت فرد هم باشد. زیرا ما در این جا باید ده‌ها نوع کار را هماهنگ کنیم، لذا فردی با جامعیت باید انتخاب می‌شد. نمی‌خواهم نتیجه بگیرم که پس بنده از جامعیت کار در این پست برخوردار بوده‌ام ولی تجربه ۳۰ سال مدیریت در حوزهٔ فرهنگ دارم. در حوزهٔ دینی هم کار کرده‌ام و دوستان به این نتیجه رسیدند که مسئولیت را به من بسپارند.

● یک صفحه از قرآن که در مساجد خوانده می‌شود، ابداع شما بود؟

● شما با سابقهٔ این کار آشنایی دارید. نه تنها پیشنهاد مابود بلکه خودمان در مسجد تادو ختم قرآن این کار را کردیم. بعد دستورالعمل آن را نوشتیم و به شهرهای مختلف فرستادیم و برای اشاعهٔ فرهنگ قرائت قرآن در مساجد برنامه‌هایی را اجرا کردیم. امروز خدا را شکر می‌کنیم که این طرح هم دارد اجرا می‌شود و هم با استقبال مسجدی‌ها روبرو شده است. البته این مرحلهٔ اول این طرح است و هنوز به اجرای فاز دوم نرسیده‌ایم، ولی در مسجد خودمان اجرامی کنیم.

● مرحلهٔ دوم چیست؟ زیرا اکنون فقط یک صفحه از قرآن را در مساجد از رو می‌خوانند.

● در مرحلهٔ دوم قرار است که در مساجد بر فهم قرآن متتمرکز شوند؛ زیرا وقتی ما این کار را شروع کردیم، حتی در مسجد به تعداد کافی قرآن نبود تا میان افراد توزیع کنند. در حقیقت، هدف ما این بود که مردم برای خواندن قرآن و فهم آن وقت بگذارند. بدین ترتیب، این وقت گذاشتن به رسمیت شناخته شد. ما که برای ورزش و دیدن و گوش کردن خبر از رادیو و تلویزیون وقت می‌گذریم، باید برای خواندن قرآن هم وقت بگذاریم. مرحلهٔ دوم فهم قرآن است که هنوز اجرا نشده و مرحلهٔ سوم هم کار تحقیقی، تدبیر و تفسیر است. ما این مراحل را در مسجد خودمان شروع کرده‌ایم.

● در مسجد شما خوب اجرا می‌شود. در مساجد فقط ترجمه را می‌خوانند که کفایت نمی‌کند. به ویژه که قرآن‌های مساجد ترجمه‌های متفاوتی دارند و همه هم از کفایت لازم در ترجمه برخوردار نیستند.

با این کار فهم مورد نظر حاصل نمی‌شود.

● معاونت شما تا چه حد از نیروی کیفی برخوردار است تا بتواند وظایف محوله و حاکمیتی خود را انجام دهد؟ برای مثال بتواند هشت صنف مورد نظر تان را اداره کند و به تطور کلی نیروهای معاونت به‌دلیل کارامدی، مقبول باشند؟

● مدیران ما در بخش‌های مختلف، بر قرآن احاطه ندارند. همان‌طور قرآنی‌های ما ویژگی مدیریتی ندارند. لذا ما

بعضی از مدیران ما در بخش‌های مختلف، بر قرآن احاطه ندارند. همان‌طور بعضی از قرآنی‌های ما ویژگی مدیریتی ندارند. لذا ما ناچاریم نیروهای کارامد بین رشته‌ای تربیت کنیم

می بردازد، ولی این هشت صنف مرکزی ندارند تا به امور آنان پپردازد.

● ما هرجا مشکل و نارسایی می بینیم، فوری ساختار جدید شکل می دهیم...
● این کار سابقه ۱۰ ساله دارد.

● فکر می کنیم می توانیم در ساختار جدید، مشکلات را حل کنیم ولی تجربه نشان می دهد که چنین نیست.
● به نظر بندۀ ساختار جدید دولتی خوب نیست ولی ساختار مردمی مشکلی ندارد و مفید است.

● بعضی از انجمن‌های قرآن هر دو سه ماه یکبار جلسه‌ای می گذارند و در عمل کاری انجام نمی‌گیرد. برای موضوع قرآن در کشور ما با این کارها آبی گرم نمی‌شود.

● به هر حال باید جایی باشد که درباره آن صحبت شود. شما دولت را بزرگ می کنید تا کاری بکند. اما دولت درباره اعمالش به کسی پاسخ‌گو نیست، با وجود اینکه از بیتالمال هزینه می کند. حداقل این تشکل‌ها صنفی‌اند و خودشان موضوع را می‌شناسند. با موضوع صنف خودشان درگیرند و مسائل را پی‌گیری می کنند.

پیشنهاد تشکیل انجمن خادمان قرآن در نشستی با حضور ۱۰۰ نفر مطرح شد که در یک دوره دنبال نشد. حالا مادریم این کار را دنبال می کنیم. در میان خادمان قرآنی آدم‌های خوب و مؤثری از جمله چهار نفر مرجع حضور دارند. از میان مفسران می‌توانم از آقایان جوادی املى، وحید خراسانی، مکارم شیرازی و سبحانی نام ببرم. از قاریان بسیار برجسته و از خادمان بنام علوم قرآنی در میان خادمان حضور دارند. من اگر برای جلسات از آنان دعوت کنم، همه نمی‌آیند. ولی اگر تشکل دعوت کنم، همه‌شان می‌آیند. در حقیقت ما مادریم، امور محوله را واگذار می‌کنیم. باید از کار استقبال شود. بعد از شکل‌گیری هم باید از آن‌ها حمایت کنیم. یکی از ناقص کار ما این است که برای تأسیس انجمن‌ها سازوکار درستی ایجاد نمی‌کنیم. در حالی که تشکل‌های مردم‌نهاد در تمام دنیا تعریف خاص خود را دارند.

● شاید اگر در میان خودشان احساس تشکیل چنین انجمنی را می‌کردند...

● اتفاقاً احساس کامل‌درونی بود؛ فقط وقفه‌ای به وجود آمد.

● این عدد که از آن‌ها به عنوان خادم قرآن برای حضور در نشست تأسیس انجمن خادمان قرآن دعوت

کرده‌اید، چه ویژگی‌هایی دارند که دیگران ندارند؟

● ۱۲ سال است که یک هیات داوری، افراد رانتخاب می‌کند و در مراسمی که در ماه مبارک رمضان برگزار می‌شود، منتخبان معروف و لوحی را بالمضای رئیس جمهوری به عنوان خادمان قرآن کریم دریافت می‌کنند؛ یعنی هر سال در هر رشته قرآنی یک نفر انتخاب می‌شود. البته گاهی در برخی از رشته‌ها دو نفر هم انتخاب شده‌اند.

● در ایران سابقه نشان داده است، تشکل‌هایی که با همگرایی افرادی به وجود می‌آیند و در زمینه‌ای قصد فعالیت دارند، پس از سالی یا چند سالی و گاهی بعد از چند ماهی با اختلاف‌هایی رو به رو می‌شوند که سبب تجزیه و شفاق می‌شود یا کارایی تشکل را تضعیف می‌کند. با توجه به اینکه این انجمن نام خادمان قرآنی دارد و فرموده‌اید در حد مجلس قرآنی می‌تواند جایگاه داشته باشد، چه راهکارهایی اندیشیده شده است که چنین معضل محتملی بروز نکند و ظهور خارجی نیابد که خوشایند جامعه نیست و آثار منفی و زیانباری دارد؟

● ما باید این تشکل‌ها را جدی بگیریم. دولت نباید در کار این تشکل‌ها پس از سازمان دهی دخالت کند.

● بروز اختلاف نباید فقط منشاً خارجی (برای مثال دولت) داشته باشد، تشکل‌هایی که شکل گرفته‌اند و در کوتاه‌مدت یا میان‌مدت از درون آن‌ها اختلاف‌ها ظاهر شده‌اند و گاهی سروصدای زیادی هم ایجاد کرده‌اند، فراوان داریم که دولت و عناصر دولتی هیچ نقشی در آن‌ها نداشته‌اند. از احزاب سیاسی گرفته تا

چه کار می‌شود کرد تا نمایشگاه از نارسایی‌ها و کار تکراری رهایی یابد.

البته این نکته را هم باید یادآوری کنم که در نمایشگاه چیزهایی هم از بیرون به ما تحمیل می‌شود. همین جامعه قرآنی که از آن حرف زدیم، به دست اندرکاران تحمیل می‌کند که شما حتماً باید نمایشگاه دایر کنید و حتّم‌هی هم باید این بخش‌ها در آن باشد. دوستان نظر کارشناسان را هم نمی‌پذیرند. در حالی که ما کارشناس نمایشگاه و حتّی مبدع نمایشگاه قرآنیم، نمایشگاه از روز اولی که در محل مجلس ساقب در بهارستان دایر شده تا هنگامی که در محل «کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان» برگزار گردیده، رشد داشته است.

ابتدا وقتی می‌خواستیم برای نمایشگاه تابلوهای قرآنی را جمع کنیم، فقط توanstیم ۲۰ تابلو تهیه کنیم اما اکنون می‌توان از تابلوهای قرآنی یک نمایشگاه گذاشت. یعنی نمایشگاه سبب تولیدات جدید از طرف هنرمندان جدید شد. و ما به هدف‌های رسیده‌ایم. ما قبلًا بخش فیلم نداشتیم؛ زیرا فیلم مربوط به موضوع‌های قرآنی نداشتیم. ولی اکنون برای اینکه کدام را انتخاب کنیم، مشکل داریم. بنابراین می‌فهمیم مسائل و مشکلات چیست، ولی وقتی نوع، محل و بخش‌ها و حتّی زمان نمایشگاه تحمیل می‌شود، چه کار می‌توان کرد؟ نمایشگاه ماه رمضان گذشته رامی خواستیم تا شب قدر (۲۰ ماه رمضان) تمام کنیم ولی عده‌ای از جمله دوستان خودمان، مجبور مان کردن که نمایشگاه تا پایان ماه رمضان دایر باشد. لذا هزینه‌های ما ۲۰ درصد افزایش یافت.

● نمایشگاه ماه رمضان گذشته (سال ۹۳) که از مصالّی امام خمینی(ره) به باع موزه دفاع مقدس در اتوبان همت منتقل شد، تحت الشاعر برنامه شهرداری تهران قرار گرفت. می‌گویند ۸ تا ۱۰ میلیارد تومان هزینه برگزاری نمایشگاه بود.

● با این ۱۰ میلیارد تومان در آموزش و پرورش برای آموزش قرآن خیلی کارها می‌توان کرد.

● نمی‌شود گفت هزینه کردن برای نمایشگاه درست نیست و هزینه آموزش و پرورش درست است. مقایسه درستی نیست. هزینه برای هر دو حوزه مفید است. وقتی نمایشگاه دایر می‌کنی، باید فضاسازی هم بشود.

● آن وقت چه کسانی به نمایشگاه قرآن می‌آیند؟ افراد مذهبی که قبلًا هم به نمایشگاه می‌آمدند. اگر معافونت قرآن و عترت خودش در زمینه آموزش قرآن کار کند، خیلی استفاده دارد. شما باید در برابر تحمیل کنندگان مقاومت کنید.

● هر کس باید حوزه خودش را نقد کند. این نوع مقایسه درست نیست. آموزش و پرورش اعتبار چند برابر ما را هر سال در حوزه قرآن خرج می‌کند.

● امسال می‌خواهید برای نمایشگاه قرآن چکار کنید؟

● ما گروه کاری را تعیین کرده‌ایم. این گروه با بیش از ۵۰۰

انجمن‌های مردم‌نهادی که برای فعالیت در حوزه خاصی شکل گرفته‌اند. حتی در هیات‌های محلی شواهد فراوان است.

● بالاخره تجربه‌های دنیا هم وجود دارند. آن‌ها کار کرده و وظایف را محول کرده‌اند. دولت نباید به دنبال نصیحتی گری باشد. انتظار داریم که انجمن‌های قرآنی تشکل‌های با برگتی باشند؛ بهویژه که به نفس آیات قرآن تزدیک‌ترند. اگر در شورای مرکزی، افراد جامعه تر وارد شوند و بر حسن انجام کارها نظرات و مراقبت شود، به امید خداوند از این فضایی که شما گفتید، دور می‌شویم ولی این فضا در کشور وجود دارد. ما باید تمرین کنیم تا بتوانیم یکدیگر را تحمل کنیم. آیین‌نامه‌ها را دقیق بنا نهیم. دولت هم کمتر دخالت کند یا اصلاً دخالت نکند. نباید آثار سیاسی وارد این انجمن‌ها شود که مایه تخریباند. انشاء‌الله فقط قرآنی بیندیشند و از اهل بیت(ع) الگو بگیرند. امیدواریم که از سطح حزبی‌ها خود را برکشند و جامعه‌اندیش باشند.

● نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم هر سال در ماه مبارک رمضان برگزار می‌شود. یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های حوزه مسئولیت شما در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است. درباره این نمایشگاه حرف‌های زیادی زده می‌شود؛ از جمله درباره تکراری بودن آن و بودجه‌ای که هزینه می‌شود. می‌گویند بودجه نمایشگاه واقعاً چشمگیر و عظیم است. کیفیت نمایشگاه نیز هر سال افت کیفی دارد که یکی از دلایل آن تکراری بودن است. همین‌طور از تعداد بازدید کنندگان کم می‌شود. ولی بودجه همچنان افزایش می‌یابد. آیا نمایشگاه باید به همین صورت ادامه یابد؟

● نمایشگاه در همه‌جای دنیا تعریف خود را دارد. با توجه به اینکه نمایشگاه قرآن سالانه است، ما باید محصولات تولیدی یک‌سال را به نمایشگاه بیاوریم.

● این یک علت است.

● نه! این همه‌ علت است. زیرا تعریف نمایشگاه یعنی همین. زیرا مردم می‌خواهند بیانند محصولات تولیدی دوسالانه شما تولیدی نداشته باشید، همین‌طور می‌شود که می‌بینید. آوردن تابلوهای تکراری سبب می‌شود از تعداد بازدید کنندگان کم شود. سال گذشته ۱۰ نرم‌افزار قرآنی در نمایشگاه ارائه شد. اگر امسال نرم‌افزار جدیدی تولید نشود، خیلی‌ها به نمایشگاه نمی‌آیند.

● برای حل این مشکل ما پیشنهاد داده‌ایم، نمایشگاه دوسالانه شود. پیشنهاد دیگر این است که به تولید دامن بزنیم، پیشنهاد سوم هم این است که سازوکار نمایشگاه عوض شود. به این صورت لازم نیست حتّمًا بخش‌های گوناگونی با موضوع‌های مختلف داشته باشیم تا زمان استردگری نمایشگاه و تکراری بودن آن کاسته شود و تازه‌های تولید ارائه شوند.

● مابه عنوان مدیران قدیمی نمایشگاه متوجه نقص‌ها و آسیب‌هستیم و می‌دانیم که اعتباری که خرج شد، آیا درست هزینه شد یا نشد! بنابراین، گروه‌هایی را تشکیل داده‌ایم که ببینند

نفر از صاحب‌نظران اصلی یا باکسانی که به نوعی با کار نمایشگاه و قرآن مربوط‌اند، مصاحبہ کرده‌اند. گزارش ارزیابی‌های کلیه نمایشگاه‌ها تهیه و مطالعه شد. نظرسنجی‌هایی را نیز که در نمایشگاه‌ها انجام شده است، داریم. لذا این گروه کاری به هر تصمیمی برسد، ما تلاش می‌کنیم آن را جراحتیم.

با توجه به اشاره‌ای که به هزینه‌ها شد، عرض می‌کنم رقم مصوب ما شش میلیارد تومان بود. از این مبلغ بدهی‌های خودمان را پرداختیم. دیگر بدهی نداریم. تمدید زمان که شد، آن‌هایی که این کار را تحمیل کرده بودند قول دادند که هزینه نمایشگاه را تأمین کنند؛ از جمله شهرداری تهران. شهرداری می‌گفت: با این استقبال خوب از نمایشگاه چرا می‌خواهید آن را تعطیل کنید.

در مورد بازدید کنندگان از نمایشگاه ماه رمضان گذشته هم بگوییم و دفاع کنیم. نیمی از بازدید کنندگان مشتریان قبلی بودند و نیمی دیگر جدید بودند.

● چطور؟

به دلیل جای جدید، یعنی باع موزه دفاع مقدس که مکان مفرحی است.

● و برنامه‌های شهرداری؟

شب‌های شعر را همیشه داشتند و نمایشگاه از شب تولد امام حسن مجتبی(ع) شروع شد. فقط چند شب با نمایشگاه تداخل داشت. تازه سعی کردیم شب‌های شعر را برپا کرد قرآنی ادامه دهیم. در هر حال نظرمان این است که نمایشگاه قرآن خاص افراد متدین نیست. نمایشگاه برای همه افراد است. نباید مردم را دسته‌بندی کنیم.

● ما باید از خدا بخواهیم که تمام مردم و از همه جا بیایند.

برای اولین سال این اتفاق افتاد. مصلی خودبه‌خود بازدارندگی‌هایی دارد اما باع موزه دفاع مقدس ندارد. وقتی مردم کم کم فهمیدند، استقبال کردند. از ۱۵ رمضان به بعد دچار کمبود جای توقف برای خودروها شدیم. توقف گاه باع موزه گنجایش ۵۰۰۰ خودرو را دارد. تمدید نمایشگاه هم به دلیل استقبال مردم بود. لذا شهردار تهران، آقای قالیباف، گفت: «غیر از این است که پول می‌خواهید؟ پول هست، بروید مدت نمایشگاه را تمدید کنید.»

● می‌دانید که سازمان دارالقرآن مدعی است، وظیفه دادن مجوز، و توجه و رسیدگی به مؤسسات قرآنی در کشور طبق اساسنامه دارالقرآن و تصویب رهبری، به عهده این سازمان گذاشته شده است. وزارت متبع شما هم می‌گوید همین کار را می‌کنند. اما دارالقرآن می‌گوید مجوزهایی که ارشاد می‌دهد، مربوط به مؤسسات فرهنگی است و نه مؤسسات قرآنی. آن‌ها بین فرهنگی و قرآنی تفکیک قابل‌اند. تکلیف چیست؟

● مجوز سازمان دارالقرآن را وزارت ارشاد صادر کرد. بعد که اساسنامه را آماده کرد، حضرت آقا بند مورد نظر شما را تأیید کرد. در حالی که کار حاکمیتی وزارت ارشاد است که در تمام زمینه‌های فرهنگی و هنری مجوز بدهد؛ در زمینه‌های

نمایشگاه ماه رمضان گذشته
(سال ۹۳) که
از مصلای امام
خمینی(ره)
به باع موزه
دفاع مقدس
در اتویان همت
منتقل شد،
تحت الشاعع
برنامه شهرداری
تهران قرار
گرفت. می‌گویند
تا ۱۰ میلیارد
تومان هزینه
برگزاری
نمایشگاه بود

فرهنگی، قرآنی، موسیقی، نمایشی و... این موضوع حل شده است و دیگر لزومی به طرح آن نمی‌بینم. قرار شد مرکزی برای ناظرت باشد که ریاست مرکز به عهده ماست. اختلافی در مورد محل استقرار دبیرخانه وجود داشت که تصویب شد دبیرخانه در اتحادیه تشکل‌های قرآنی باشد.

● پیرو سؤال قبلی عرض می‌کنم که شما شورای تخصصی دارید که در آن وزیران ارشاد، آموزش و پرورش، آموزش عالی، رؤسای سازمان تبلیغات و اوقاف و امور خیریه، نمایندگان حوزه علمیه و سه نفر از صاحب‌نظران قرآنی و نمایندگان صداوسیما و مجلس حضور دارند. این شوراست که درباره امور قرآنی تصمیم می‌گیرد، پس نباید این اختلاف‌ها و مشابه آن‌ها بروز کند. آیا باید منتظر هماهنگی‌ها در فعالیت‌های قرآنی باشیم؟

● همین شورا تصویب کرد که اختلاف با سازمان دارالقرآن این‌طور که عرض کرد، حل شود. رئیس مرکز رسیدگی به مؤسسات فرهنگی طبق مصوبه قرار شد، معاونت قرآنی و عترت وزارت ارشاد و معاون مرکز هم معاون سازمان تبلیغات در بخش مربوط باشد. طبق مصوبه شورا دبیرخانه هم در اتحادیه مستقر می‌شود. ما هم امیدواریم که این هماهنگی به وجود بیاید؛ زیرا مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی لازم‌الاجراست.

● می‌دانیم که شورای عالی انقلاب فرهنگی، مصوبه‌های بسیاری دارد که در عمل و اجرا بدان‌ها توجه نمی‌شود. احترام امام‌زاده با متولیان آن است. ولی شورای مورد نظر ما به طور مرتب تشکیل می‌شود. در کمیسیون آموزش عمومی که وزیر آموزش و پرورش و معاون ایشان حضور دارند.

● منشور توسعه فرهنگ قرآنی از جمله دو ماده خوب دارد؛ مثل اهتمام ویژه به نخبگان، مدیران، فرهیختگان و گروه‌های مرجع و نیز تقویت ایمان در اعتماد و تعمیق معرفت و فهم قرآنی در هدف گذاری.

● هدف کمی نیست. این‌هایی که نام برده شدند، می‌توانند در جامعه هم مؤثر باشند؛ به شرط اینکه برنامه‌ای باشد و کار منسجمی با مشارکت این نیروها انجام گیرد. چگونه می‌خواهید به آن پیردازید؟

● این از بندی‌های سخت منشور است. تقریباً تقسیم کار شده است. برخی کارشناس را به معاونت قرآن و عترت واگذار کرده‌اند. بخشی از کار در سطح محققان و پژوهشگران به عهده آموزش عالی است اما ورود به جریان هر یک از گروه‌های نام برده کاملاً باید تخصصی باشد. برنامه خاص می‌خواهد تا این گروه‌ها با قرآن آشنا شوند یا انس پیدا کنند. ما برای این کار، بینیاد ملی نخبگان تفاهمنامه‌ای امضا کردیم که با هم راهکاری را برای نخبگان پیدا کنیم.

● شاید با بند موافق نباشید، ولی بردن قرآن به میان جریان‌های سیاسی و احزاب برای فهم کنه آن، باید دغدغه‌کسانی باشد که قصد قرآنی کردن جامعه را دارند. زیرا جریان‌های سیاسی در بسیاری موارد سبب ایجاد اختلال در نظام اجتماعی و روابط میان افراد می‌شوند (احزاب و چهره‌های سیاسی و رسانه‌های سیاسی ارتباط

نمایشگاه قرآن استفاده نمی‌کنید؟ برای کودک و نوجوان نمایشگاه خاچشان باشد و برای بزرگ‌ترها نمایشگاه مناسب خودشان!

نمایشگاه بخش کودک و نوجوان جداست.
● در سال ۱۳۶۴ وزارت ارشاد به سازمان تبلیغات اسلامی برای ایجاد دفتر نظارت بر چاپ و نشر قرآن کریم مجوز داد اما در رسم الخط قرآن بهم ریختگی وجود دارد؛ از جمله قرآن با رسم الخط کم علامت داریم. چند سال پیش هم سازمان تبلیغات اسلامی قرآنی چاپ کرد که خط عثمان طه را رسم الاملاه کرد. همچنین، قرآن‌هایی با خط عثمان طه، خط نستعلیق و... چاپ می‌شوند. شما نمی‌خواهید به این عرصه وارد شوید؟

نمایشگاه خواهیم، حوزه تخصصی ماست ولی نمی‌خواهیم وارد این ماجرا بشویم. ما باید مجوز چاپ بدیم. کتاب‌های حوزه قرآنی بیش مامی آیند و مادریاره محتوا نظر می‌دهیم. اگر محتوای کتاب مخالف نظر اسلامی نباشد، مجوز می‌دهیم. سازمان تبلیغات هر نظری بدهد قبول می‌کنیم. چند نهاد دیگر هم که باشند، قبول می‌کنیم. ما وارد این دعوا نمی‌شویم.

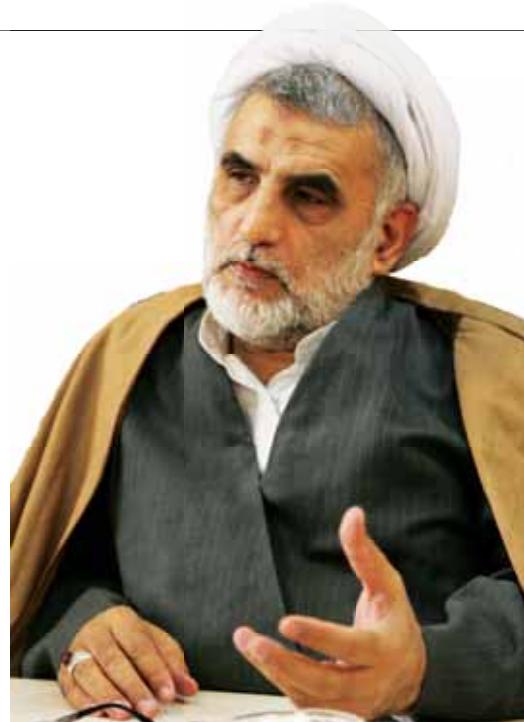
● دعوا نیست. با توجه به تنوع رسم الخط قرآن‌ها، خواندن قرآن برای مردم مشکل شده است. خوب است رسم الخط محدود شود و فقط برای چند رسم الخط مجوز صادر شود.

● به نظر شما این وضع اشکال دارد؟ نظر تخصصی ما این است که بدون اشکال است.

ولی تنوع خط بلامانع است. من خط طاهر خوشنویس را برای مردم ایران بهتر می‌دانم؛ چون راحت‌تر از خط عثمان طه می‌توانند آن را بخوانند. این نکته مربوط به داخل کشور است اما در مورد تاثیر در خارج از کشور می‌گفتند، وقتی طاهر خوشنویس «عادلین» می‌نویسد دیگر چرا برایش الف می‌گذارد؟ می‌گفتیم خب ایرانیان این خط را بهتر می‌توانند بخوانند. برای قرآن‌هایی که به خارج از ایران می‌فرستند، باید چار چوب مشخصی داشته باشند و تا حدی سخت‌گیری کنند. در هر حال نمی‌خواهیم وارد نزاع رسم الخط‌ها بشویم. ما به همه مجوز چاپ می‌دهیم مگر غلط باشد. برای این کار هم فقط سازمان تبلیغات اسلامی را به رسمیت می‌شناسیم که غلط‌هارا می‌گیرد.

● در کشور «پکنا» را به عنوان خبرگزاری قرآنی داریم. نمی‌خواهید یک خبرگزاری جامع قرآنی تأسیس کنید؟ بهویژه یک خبرگزاری هم کم است.

● نه، نمی‌خواهیم. مادر داشتن سایت جامع و مرجع قرآنی کمبود داریم که در حال تأسیس آن هستیم. اگر خبرگزاری خوب کار کند و همه جنبه‌های را پوشش دهد، کفایت می‌کند. الان خبرگزاری‌های فارس، شبستان و مهر هم خبرهای قرآنی را پوشش می‌دهند.

جمعی). اگر این جریان‌ها و چهره‌ها به تعاملات فرهنگی قرآن متوجه باشند و به وظایف خود در چارچوب قانون اساسی مقید شوند، بسیاری از مشکلات جامعه حداقل در حوزه تعاملات اجتماعی افراد و خانواده‌ها در مرز مشخصی قرار می‌گیرد و تضادها کاهش می‌باید. شما در این زمینه چه برنامه‌ای دارید؟

● گروه‌های سیاسی که خود را قرآنی می‌دانند و نهادهایی مثل ما، تأثیر چندانی روی آن‌ها ندارند. ما گروه‌های دارای اولویت هم در کشور داریم؛ مثل جامعه هنرمندان با جامعه پزشکان.

● در جریان‌های سیاسی هم پیشک، هم هنرمند، هم دانشگاهی و...

● ما گروه‌های خیلی منضبط مثل دانشگاه‌های را داریم که خیلی تأثیر گذار هم هستند؛ مثل روحانیون و حوزه‌های علمیه. لذا کار در میان افسار را شروع کرده‌ایم. با جاهایی هم تفاهم‌نامه‌ای داریم. یا در جاهایی در حال مطالعه هستیم. کار سختی است؛ زیرا هر کدام از این قشرها و گروه‌ها وضع خاص خود را دارند و نسخه ویژه خود را می‌طلبند. مانمی خواهیم افراد و افسار هدف، مفسر شوند اما انتظار داریم که در دانشگاه وقتی درباره قرآن صحبتی شد، بتوانند مناسب حال و مقام سخن بگویند.

ما باید ابتدا مطالعه و بررسی کنیم که هر قشر و گروه چه نیازهایی دارد و اوقات فراغتش را چه طور می‌گذراند. یعنی کار باید تخصصی و با اشراف آغاز شود. در منبرهای ما الان خیلی عمومی صحبت می‌شود و تأثیر چندانی روی مخاطب ندارد. ولی اگر تخصصی صحبت می‌کردد، حداقل تعدادی گوش می‌کردد. الان همه گوش نمی‌کنند.

● خیلی خوب. چرا از این نسخه تخصصی برای برگزاری

تنوع خط
بلامانع است.
من خط طاهر
خوشنویس
را برای مردم
ایران بهتر
می‌دانم؛ چون
 Rahat تراز
خط عثمان طه
می‌توانند آن را
بخوانند

اینکه مردم قرآن نمی خوانند، به دلیل نداشتن انس است. باید تمہیدی اندیشید که که قرآن احساس نیاز کنند

● **ضنکا» (طه/۱۲۴).** ذکر خداوند در آیات خداست و خداوند فرموده: هر کس از ذکر من رو برگرداند، چهار سردر گمی می شود. ذکر خداوند مثل «توکلت علی الله» را بگو و به آن ایمان قلبی داشته باش. اگر توضیح روشن باشد، مردم قبول می کنند.

● **در منشور توسعه فرهنگ قرآنی معاونت شما از خیلی مفاهیم، واژه‌ها و اصطلاح‌های باهیمنه و پر طمطراق استفاده شده است. متأسفانه در جامعه مارسم است که همیشه امکانات امانت را در نظر نمی گیریم و ایده‌آلیستی بدون پشتونه برنامه‌ریزی می کنیم. در نتیجه در عمل عقب می مانیم. منشور هم همین طور تدارک شده است؛ در حالی که امکانات متناسب را ندارید که دنبال عملیاتی کردن آن بروید. چطور می خواهید به تعمیق اعتقاد و ایمان بپردازید؟ اگر همین یک قلم در بازار ما تحقق بیابد، جامعه ما متحول می شود. چرا براساس امکانات و توانایی‌ها منشور تهیه نمی کنند؟**

● **باشد از تنظیم کنندگان سند و منشور بپرسید؛ ما بی تقصیریم. آرمان خواهی و ایجاد چشم‌انداز اشکالی ندارد. برنامه اجرایی باید عملیاتی و قبل تحقق باشد. این برنامه‌ها کمی که نیستند، کیفی‌اند. باید در برنامه سالانه تعریف شوند.**

● **باید به آرمان‌ها و ایده‌آل‌ها پلکانی رسید.**

● **ما مدیریم، برنامه باید مشخص کند که ما از کجا و از چه مراحلی به کجا باید برسیم.**

● **اگر دبیران آموزش و پرورش بخواهند مؤسسه قرآنی تشکیل بدهند، باید چه کار کنند؟**

● **باشد یک هیئت مؤسس داشته باشد.**

● **هیئت مؤسس باید چه کسانی را در بروگیرد؟**

● **هر مجموعه قرآنی که می خواهد از وزارت ارشاد مجوز**

● **بگیرد، حتماً باید دارای هیئت مؤسس باشد. در هر استانی باید**

● **به اداره کل ارشاد اسلامی مراجعه کنند و در آنجا فرمایی را**

● **پر کنند. مدارک شخصی هیئت مؤسس را تحویل می دهند**

● **و مکانی را معرفی می کنند. مدارک که کامل شد، به حوزه**

● **استان می رسد و در آنجا اگر لازم بود، مصاحبه‌ای هم می کنند**

● **و خلاصه پرونده را از استان به مرکز می فرستند. در مرکز**

● **موافقت اولیه برای فعالیت موقت اعلام می شود تا استعلام‌ها**

● **گرفته شوند. آن وقت موافقت اصولی یک‌ساله صادر می شود.**

● **بعد از یک سال ارزیابی به عمل می آید که در صورت دارا بودن**

● **شرایط، برای فعالیت دائمی مجوز می دهیم. کلیه ضوابط در**

● **سایت ما هست.**

● **چه حمایت‌هایی از این مؤسسات می کنید؟**

● **وزارت ارشاد و سازمان تبلیغات اسلامی از این مؤسسات**

● **حمایت‌هایی می کنند که چارچوب مشخصی دارد. قیلاً برای**

● **تهیه تجهیزات و رهن مکان هم حمایت می کردیم ولی الان**

● **از برنامه‌ها حمایت می کنیم و آن دو حمایت به دلیل کمبود**

● **بودجه منتفی شده است.**

● **برای نشست شما در این گفت و گو ممنون هستیم.**

● **معاونت قرآن و عترت مجله «گلستان قرآن» را تهییه و منتشر می کرد که محتوای خوبی داشت و از آن استقبال هم می شد که در دوره‌ای تعطیل شد. گفتند می خواهند کامل ترش را آماده کنند. اما فقط یکی دو شماره آن درآمد و دیگر در نیامد؛ مگر در زمان نمایشگاه نمی خواهید مجله را چاپ کنید؟**

● **مجله را در دو سطح داریم احیا می کنیم؛ یک سطح تحقیقی - پژوهشی است و یکی بخش خبر بهویژه تحلیلی. یک نشریه الکترونیکی را هم داریم آماده انتشار می کنیم. بد نشریه چاپی هم داریم که از تحقیقی - پژوهشی یک درجه پایین‌تر است یعنی خبری - تحلیلی است. دنبال کاغذ این نشریه هستیم.**

● **کمیسیونی که شورای عالی انقلاب فرهنگی اداره آن را به عهده شما گذاشت، کمیسیون تبلیغ و ترویج قرآن خوانی است. عموم مردم ما هم قرآن نمی خوانند. عده‌ای در ماه مبارک رمضان می خوانند و عده‌ای هم گاهی. کمیسیون چه کار می تواند بکند که مردم روزانه به قرآن رجوع کنند، آن را بخوانند و با آن آنس بگیرند؟**

● **اینکه قرآن نمی خوانند، بدليل نداشتن انس است. باید تمہیدی اندیشید که به قرآن احساس بدهی، نمی خوانند. باید کتاب هم نمی خوانند. حتی اگر احساس بدهی، نمی خوانند. باید دنبال علت آن بود و علت یابی جز با مطالعه و بررسی و تحقیق ممکن نیست که مادریم این کار را نجات می دهیم. برای ایجاد انس با قرآن هم کارهایی در نظر داریم؛ آن هم برای افسار مختلف. طرح‌های را آماده کرده ایم و داریم اجرا می کنیم.**

● **یکی از کارهای ما باید استفاده از زبان تصویر - مثل پویانمایی - برای بیان آیات قرآن باشد. تصویرسازی نماهای شهری نیز می تواند بخشی از این کار باشد. در مهد کودک‌ها و دبستان‌ها باید کار ویژه‌ای انجام بگیرد.**

● **یکی از دلایل عمومی نشدن قرآن در کشور این است که آمده‌ایم کار را طبقانی کرده‌ایم. یعنی یک طبقه قرآن یک طبقه حفاظ و... درست کرده‌ایم.**

● **در کشورهای عربی و کشورهای مسلمان غیر عرب، طرف مشروبش را می خورد بعد می رود دست و دهانش را می شوید و نمازش را می خواند. چون اصرار بر اقامه نماز است اما در ایران عده خاصی در نماز جماعت شرکت می کنند؛ یعنی نماز جماعت را اختصاصی کرده‌ایم. بقیه هم هیچی. قرآن «هی‌للہ للناس» است. اصلاً برای قاری یا حافظ قرآن ارزشی قائل نمی شوند؛ در حالی که برای کسی که زبان انگلیسی بداند، بهه و چه‌چه می کنند و تشویقش می کنند.**

● **به هر حال، انس با قرآن مقدماتی می طلبد و برای حفظ قرآن هم نمی شود به مردم دستور داد. مردم می برسند: حفظ قرآن برای ما چه مزیتی دارد و چه چیزی به ما می افزاید؟**

● **ما باید برایشان توضیح بدهیم که اگر قرآن را حفظ باشید،**

● **زماییش چیست. باید فوری احالة به قیامت داد. برای همین**

● **دنیا می گوییم که «و من اعرض عن ذکری فان له معیشه**